

Lammin ympäristönsuojelupäivät 7.10.2004 Paneeli ympäristöhallinnon resursseista

YHTEENVETO:

Paneelin puheenjohtajana toimi ympäristöpäällikkö Timo J. Lehtonen Mikkelistä. Panelisteja olivat projektipäällikkö Tarja Hartikainen (Valkeakosken Seudun Kehitys Oy, ylijohdaja Pekka Jalkanen (ympäristöministeriö / ympäristönsuojeluosaston päällikkö), johtaja Harri Kallio (Hämeen ympäristökeskus), vs. ympäristönsuojelusihteeri Mari Pihlaja-Kuhna (Askola, Pukkila, Pornainen) ja ympäristösihteeri Risto Salomaa (Vihti).

Tarja Hartikainen kertoi Etelä-Pirkanmaan YTAKE-hankkeesta, johon osallistuu 5 kuntaa: Valkeakoski, Toijala, Viiala, Urjala ja Kylmäkoski. Alueella on asukkaita 42 000. Tarkoituksena on kehittää ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun alueellista yhteistyötä ja luoda hallinnollinen malli kuntien yhteiselle yksikölle. Taustalla on valtioneuvoston periaatepäätös, jonka mukaan ympäristöterveydenhuoltoon on muodostettava seudullisia yhteistyöelimiä.

Etelä-Pirkanmaan hankekunnissa on Hartikaisen mukaan hyvin erilaiset lähtökohdat hanketoteutukseen, mm. Urjalassa ei ole lainkaan ympäristönsuojelun budjettia. Paraikaa hankkeessa on edetty vaiheeseen, jossa yhteistoimintaa kokeillaan. Kuntien kesken on tehty yhteistyösopimus. Ympäristönsuojelua alueella hoitaa yhteensä 4,5 viranhaltijaa. Erityisesti on tarkoitus kehittää ympäristölupien valmistelua (lupien keskittäminen kahdelle viranhaltijalle), myös hajajätevesien käsittelyä on tarkoitus keskittää.

Hankkeessa on esitetty Etelä-Pirkanmaan ympäristöyksikön perustamista. Asia on hyväksytty seutuvaliokunnassa ja se lähtee kuntiin marraskuun loppuun mennessä. Esityksen mukaan työ organisoidaan uudelleen. Kustannukset eivät kuitenkaan laske, vaan tarkoituksena on kehittää tehtävien hoitoa laadullisesti.

Ylijohdaja **Pekka Jalkanen** ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosastolta kertoi, että kuntien ympäristöhallinnon resurssipula kiinnostaa ympäristöministeriötä. Tehty selvitys (Mansikkamäki) on ollut iso panostus asian tutkimiseksi. Jalkanen painotti, ettei ministeriö ole kuntien ympäristöhallinnon edunvalvoja. Ministeriö ei voi ajaa kuntien ympäristönsuojeluasiaa eikä ministeriö myöskään ole kuntien ympäristöasioiden organisoija. Jalkanen kertasi, että ministeriön tehtävä on lakien kehittäminen ja ministeriön alan yleinen kehittäminen.

Ympäristöministeriössä seurataan YTAKE -hankkeita, mutta ministeriö ei ole lähdössä kehittämään ympäristöasioiden hoitoa samaan suuntaan kuin STM ja MMM. Elintarvikelainsäädäntö on erityyppinen kuin ympäristönsuojelulainsäädäntö eikä se ole verrattavissa ympäristönsuojelulainsäädäntöön.

Kunnat päättävät itse resursseistaan (kuntien itsehallinto). Korvamerkittyä tukea kuntien ympäristönsuojelutyöhön ei ole tulossa, vaikka aiemmin tällainen käytäntö olikin. Kuntien pitää löytää itse mallit resurssipulan vähentämiseksi ja yhteistyön kehittämiseksi.

Tällä hetkellä rahaa ympäristöministeriön budjetissa on suunnattu maaperän suojeluun, vesistökuunnostuksiin ja vesihuoltotöihin.

Hämeen ympäristökeskuksen tuore johtaja **Harri Kallio** totesi, että aluekeskus, ministeriö ja kunnat tekevät samaa työtä, mutta eri rooleissa. Roolijakoa tulisikin selventää. Kallion mukaan organisaatiota tulee kehittää esimerkiksi samaan suuntaan kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa: roolijako kuntien ja valtion välillä on selvä. Kallio näkee, että aluekeskuksen rooli kuntia / ympäristöviranhaltijoita kohtaan on tukijan ja ohjaajan rooli. Huolestuttava suuntaus ovat kuntien ”kustannustehokkaat” yhdistelmävirat. Aluekeskuksen rooli voisi olla tukea kuntaa niillä osaamisen osa-alueilla, joita kunnassa ei välttämättä löydy (esim. limnologia, luontokartoitukset). EU-hankkeiden kautta voi saada lisäresursseja. Olisi myös harkittava aluekeskuksen ja kunnan yhteisten valvontaprojektien mahdollisuutta.

Mari Pihlaja-Kuhna kertoi kolmen pienen kunnan ympäristöviranhaltijan arjesta. Askola – Pukkila – Pornainen –alueella resurssit ovat täysin riittämättömät.

Ympäristönsuojelusihteerin virka on perustettu 1991. Kunnissa kaikkien lakisääteisten tehtävien hoito on mahdotonta tehtävien paljouden ja laajan valvonta-alueen takia. Lupakäsittelyajat ovat olleet vuosia. Ko. kolmessa kunnassa on yritetty viedä läpi esitystä projektityöntekijästä. On myös esitetty Myrskylän kunnan alueen lisäämistä kolmen kunnan ohelle ja resurssitarkistusta tässä vaiheessa. Myöskään tämä esitys ei ole saanut kannatusta. Tällä hetkellä Askola, Pukkila, Pornainen ja Myrskylä tutkivat mahdollisuutta järjestää ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvonta seudullisesti yhdessä. Esityksen mukaan perustettaisiin yhteinen rakennus- ja ympäristölautakunta, jonka alaisuudessa työskentelisi 7 viranhaltijaa.

Pihlaja-Kuhnan mukaan pienessä kunnassa työskentelyssä on sekä plussia että miinuksia. Plussaa on se, että saa/joutuu olemaan kaikessa mukana, kaikki ympäristötieto on yhden henkilön hallussa, yhteistyötä tehdään joka suuntaan ja työ on erittäin itsenäistä ja vaihtelevaa. Varjopuolena on se, ettei yksi ihminen voi millään ehtiä joka paikkaan, paljon asioita jää hoitamatta, mikä turhauttaa, työnohjaus on olematonta ja asioiden priorisointi erittäin vaikeaa. Lisäksi loman / sairausloman ajaksi ei ole sijaistusta ja työt kasautuvat entisestään.

Länsi-Uudenmaan YTAKE -hankkeesta (KEKO) kertoi **Risto Salomaa**. KEKO:ssa on mukana 12 kuntaa Karkkilasta Hankoon saakka. Projektikoordinaattorina on toiminut Lohjan kaupunki. Hankkeessa on hylätty ajatus kuntayhtymästä. Yhteistyötä aiotaan kehittää sopimusperusteisesti, jolloin ei puututa kuntien itsemääräämisoikeuteen, mutta mahdollistetaan erikoistuminen ja työn jakaminen uudella tavalla. Salomaan mukaan ongelmaksi voi muodostua alueen maantieteellinen laajuus. Länsi-Uudellamaalla hankkeen rahat päätettiin budjettileikkauksen takia suunnata ympäristöterveyden puolelle. Ympäristönsuojelupuolella KEKO jatkuu strategisena yhteistyönä. Tähän on syynä myös alueen ympäristönsuojeluresurssien niukkuus.

Länsi-Uudellamaalla on viritelty yhteistyötä myös Hiidenalueen kuntien kesken. Esitys on olemassa mm. Hiidenalueen kuntien yhteisestä ympäristölupavalmistelun resurssista (1 henkilö) sekä luontotiedon paikkatietojärjestelmän luomisesta yhteisen lisäresurssin avulla.

Länsi-Uudellamaalla on vireillä myös kahdenkeskisten sopimusten suunnittelua ympäristöasioiden hoidossa (koskisi sekä ympäristöterveyttä että ympäristönsuojelua), mm. Lohjan kaupunki harkitsee ostopalvelun tarjoamista pienemmille kunnille.

KEKO-hankkeen myötä Länsi-Uudenmaan Vesi- ja Ympäristö (LUVY) ry aktivoitui tarjoamaan KEKO-alueen kunnille ostopalveluna hajajätevesiasetuksen toimeenpanoon liittyvää yhteistyöpakettia. Yhteistyötä tehdään vuosina 2004-2005.

Timo J. Lehtonen kertoi, että Mikkeliin perustettiin ympäristösihteerin virka 1985, vuonna 1991 kuntaan saatiin ympäristötarkastaja. Vuonna 1993 perustettiin kansanterveystyön kuntayhtymä, jossa oli mukana 5 kuntaa. Vuonna 2001 tapahtui kuntaliitos, jonka jälkeen Mikkeli alkoi myydä palveluja Ristiinalle ja Mäntyharjulle. Vuonna 2005 alkaa toimia Mikkelin seudun ympäristöpalvelut, jonka asukaspohja on 65 000. Osallisina ovat Mikkeli, Mäntyharju, Ristiina, Hirvensalmi ja Pertunmaa. Kyseessä on ympäristöpalvelusopimus, jossa on kaksi tulosaluetta ja kaksi esittelijää (ympäristönsuojelu ja ympäristöterveys). Kustannusjako suoritetaan asukasluvun mukaan (paitsi eläinlääkintähuollon osalta käyntien perusteella), mikä tarkoittaa, että palvelujen saanti on pienille kunnille erittäin edullista. Lehtosen mukaan malli on erittäin toimiva, sillä näin on saatu monipuolinen henkilöstö hoitamaan ympäristönsuojelutyötä (viisi viranhaltijaa).

Paneelin jälkeen keskustelua syntyi mm. seuraavista aiheista:

- Tarvitsevatko kunnat hyvää ja hellää paimennusta ylhäältäpäin?
- Lakisääteisten tehtävien voimakas kasvu on ajanut varsinkin pienet kunnan mahdollimaan tilanteeseen
- Lisätehtäviä kunnille ei tulisi osoittaa, mikäli ei myös osoiteta resursseja niiden hoitamiseksi
- Mikä on ympäristöministeriön rooli kuntien ympäristönsuojelutyön tukemisessa?
- Ministeriön paimenkirjeet olisivat hyviä pelivälineitä kuntatason neuvotteluissa (vrt. lisäresurssien saaminen)
- Mansikkamäen selvityksen mukaan ympäristöministeriö voi patistella kuntia
- Ohjekirjeistys on mennyttä aikaa
- Aluehallinnon tulee olla aktiivinen
- Ympäristöministeriöön on saatava henkilö, joka hoitaisi täyspäiväisesti yhteyksiä kuntiin
- Mansikkamäen raporttia tuotava esille
- Ministeriön huolestuneisuus resursseista tulee tuoda voimakkaasti julki
- Aluekeskusten kuntaneuvotteluissa painoarvoa annettava kuntien ympäristönsuojelutyön ohjaukseen
- Ympäristöministeriössä on olemassa kunta-yhteyshenkilö: Elise Sahivirta (juristi)
- Ympäristölupajärjestelmän toimivuuden arvioinnin yhteydessä olisi luonnollista kiinnittää huomiota kuntien resursseihin
- Aluekeskusten ohjaus ympäristöasioissa tulee saada samalla tavalla organisoiduksi kuin esim. MRL:n mukaiset kehityskeskustelut
- Aluekeskusten toimintatavat poikkeavat toisistaan
- Naturen jäljiltä mahdollisesti vapautuvia resursseja tulisi ohjata kuntien työn tukemiseen
- Ministeriö voi ohjata aluekeskuksia enemmän kuntien työn tukemisen suuntaan
- Hämeen ympäristökeskuksessa on kokeiltu ja kokeillaan kehityskeskusteluja ympäristönsuojeluasioissa
- Kuntien yhteistyö ei riitä ratkaisemaan kuntien nykyongelmia ympäristösektorilla

Koonnut Sini-Pilvi Saarnio